

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дпн Клавдия Василева Сапунджиева, СУ "Св. Кл. Охридски"
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
"доктор"

в област на висше образование: 1. Педагогически науки

професионално направление: 1. 2. Педагогика (Социална педагогика)

Автор: Милена Стефанова Великова

Тема: „Възпитателно-терапевтични аспекти на музикалните дейности в
свободното време на децата”

Научен ръководител: проф. д-р Нели Бояджиева, СУ

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Милена Стефанова Великова е докторант към катедра “Социална педагогика и социално дело” в СУ “Кл. Охридски”. Процедурата по защитата е спазена на всички етапи, а представеният комплект от материали и документи е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на СУ. Докторантката е родена 1985 г. и е завършила националното училище по изкуства – Русе, бакалавърска степен по маркетинг и събитийен мениджмънт в РУ и СУ, както и магистратура „Музикална педагогика” в СУ „Св. Кл. Охридски”. Участвала е и е завършила различни обучения, а като редовен докторант към катедра „Социална педагогика и социално дело” се изявява активно в работата на катедрата като участник в различни проекти и дейности. Тя е организатор

и координатор и на музикални събития, форуми и фестивали, както и участник във вокална група, която осъществява самостоятелни и съвместни дейности, образователни концерти и проекти на фолклорна тематика. Последните ѝ активности са свързани с педагогическа и организационна работа в музикална къща „Мюзик Плей“, свързана с иновативните подходи за музикално образование и възпитание на децата. В този смисъл може да се каже, че изборът на темата на дисертационния труд съвместява подготовката и интересите на докторантката.

2. Актуалност на тематиката

Трудът изследва актуален проблем, чиято значимост се засилва от факта, че проблематиката е недостатъчно проучена и представена в съвременната научна литература и практика, особено като съчетание на трите изследователски посоки – възпитателна, арттерапевтична и като проблем на свободното време. Същевременно с това може да се отбележи, че темата е сложна и доста широка и това е обективен фактор за трудност при разработката. Като цяло от текста личи старанието на докторанта, отговорното отношение към изследването, точност и прецизност при цитиранията. Проблемът за възпитателните и терапевтичните възможности и въздействия на музиката сам по себе си е с достатъчна изследователска тежест, но актуалността на съвременното му проучване и представяне изпъква особено силно в контекста на социалните дейности, социално-педагогическата работа и педагогиката на свободното време. Изследването на деца от средна училищна възраст също дава възможност за значими обобщения по посока на организацията на свободното време, превенцията и преодоляването на девиациите и емоционалните колебания, характерни за подрастващите.

3. Познаване на проблема

Трудът е изследователски резултат от задълбочено проучване на проблема и от стремежа за разкриване на различните му аспекти и измерения. Представени са и са анализирани основни източници по темата и е направен своеобразен преглед на идеите и разбиранията относно музиката като възпитателен и емоционално въздействащ фактор, изведени са теоретико-практически фокуси, които представят и анализират водещи системи за музикално възпитание и терапевтична работа, които са актуални и днес. Проучена е значителна по обем и брой педагогическа, социално-педагогическа, естетическа и психологическа литература – общо 183 заглавия, от които 133 на кирилица, 32 на латиница и 18 интернет източника. В резултат е налице научно-изследователски текст, който, макар че на места в теоретичната част има известна разнопосочност, като цяло е аргументирано и целенасочено изложение, както на основните идеи по темата, така и на резултатите от собственото емпирично изследване и анализ.

4. Методика на изследването

Изследователската концепция е ясно очертана и с добре формулирани цели и задачи. Методиката е подходяща и комплексна, а основните методи са насочени към теоретичната и емпиричната част, съответно: проучване и анализ на литературни източници и научни изследвания; анкета; експертна карта; тестове; математико-статистически методи. Цялостната работа по разработката на труда обхваща периода 2013 - 2016 г.

5. Структура и характеристика на дисертационния труд

Трудът е структуриран в увод, пет глави, изводи, препоръки, изводи и заключение, литература и приложения, общо 194 страници.

Първите три глави са теоретични и разглеждат значението на музиката и музикалните дейности за човека, техните възпитателно-терапевтични аспекти и мястото на музикалното възпитание в свободното време на подрастващите. Похвален е стремежът да се обхванат много от известните източници в различните аспекти, да се обоснове проблематиката, да се представят различни възгледи и системи. Проследява се динамиката и развоят на идеите и представите за изследваните феномени, изразните средства, чрез които се осъществява музикалното възпитание, възпитателно-терапевтичните възможности на музикалните дейности. Като особено силна част от теоретичната разработка мога да открия параграфа, в който са представени едни от най-известните системи за музикално възпитание – на Золтан Кодай, на Карл Орф, Сузуки и др. Това е *реален принос*, който не само илюстрира теоретичната изследователска линия, но и обосновава съдържателните посоки на емпиричното изследване.

Четвърта и пета глава представят емпиричната част на труда. Концепцията на изследването е добре оформена, с прецизно обосновани цел, задачи и методи на изследване. Използваните методики са уместни, а съставените от автора 2 анкетни карти са ориентирани към данни, свързани с различните аспекти на изследваните проблеми. Методическият инструментариум е адекватен и е приложим и за бъдещи изследвания в тази област. Изследвани са 355 тийнейджъри от София и 10 експерти от страната. Данните са добре обработени и прецизно анализирани. Може да се открие фактът, че от данните на описателната статистика е очертан профилът на 11-14 годишните подрастващи по посока на интереса, отношението и заниманията им с музика. Интерес представляват и някои конкретни детайли от резултатите като това, че музикалните дейности

влияят положително върху самооценката, предпочитанията на децата към индивидуални, а не колективни занимания, по-малката депресивност на тези, които участват в музикални дейности и др. Тази част сама по себе си, а и като изследователски текст, е *принос* в областта на педагогиката на свободното време. Тук бележката ми е свързана с факта, че за изследвани само деца от София и това предполага съответната уговорка за изводите.

6. Преценка на приносите и авторството на докторанта

Дисертацията е лично дело на докторанта и резултат на последователни изследователски усилия. Приемам изводите, препоръките и приносите, които, макар че биха могли да са още по-обобщени, са логично следствие от теоретичните анализи и резултатите от емпиричните данни.

Основните постижения на труда, според моето виждане, са:

- Осъществено е теоретично изследване за ролята на музиката и музикалните дейности за социалното и личностното развитие на деца от средна училищна възраст, с фокус използването на музикалното изкуство като възпитателно и терапевтично средство през свободното време;
- Очертана е и е емпирично обоснована съвременна картина на предпочитанията, интересите и отношението на подрастващите към заниманията с музикални дейности през свободното време, което е основа за бъдеща организация и програми за превантивна и корекционна работа в това отношение. Потърсена е и статистически е доказана и ролята на семейството за пълноценната организация на свободното време;
- Изведени са някои от аспектите на влиянието на музикалните дейности върху емоционалното състояние на децата, положителните аспекти на възможностите им по отношение на личностното

развитие и др., чрез които се илюстрират терапевтичните възможности на музиката.

7. Автореферат и публикации

Авторефератът представя труда вярно и коректно. Представените 9 публикации – 7 на български и 3 на английски език (достъпни и в онлайн вариант) са достатъчни и са представителни като научен жанр – студии, статии, доклади и онлайн материали.

8. Бележки и препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Като цяло е възможен един по-критичен и по-фокусиран теоретичен анализ, който да е наситен с повече коментар и да избягва дългите позовавания и цитати, както и да е ориентиран доминиращо към по-съвременните автори. От данните на изследването, в препоръките, би могъл да се очертае примерен (схематичен) модел за социално-педагогическа работа. Би било добре в бъдеще изследването да се разшири с деца от различни населени места, като то може да се базира дори и само на един конкретен фокус- напр. да е насочено към интересите на децата към музиката или пък да стъпи върху една конкретна съвременна теза.

Въпроси: - Как си обяснявате факта, отразен в доклада на Европейската комисия „Образованието по изкуства и култура в европейските училища”, че музикалните занимания са най-разпространените за извънкласните дейности в сравнение с другите изкуства?

- Щом като „предпочитанията в стиловете музика сред юношите в България са подобни с тези на юношите в Европа” (извод 2),

как бихте обяснили факта на доминиращото влияние на чалга-музиката сред юношите, а и въобще ?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: Въз основа на посочените достойнства и научни приноси, давам своята *положителна оценка* и предлагам на почитаемото научно жури *да присъди образователната и научна степен 'доктор'* на Милена Стефанова Великова по професионално направление 1. 2. Педагогика (Социална педагогика).

17. 08. 2017 г.

проф. дпн Клавдия Сапунджиева